

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันการจับกุ้งจากแหล่งธรรมชาติกำลังประสบปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากร เนื่องจากการจับกุ้งจากแหล่งธรรมชาติในปริมาณมากเกินไปความสามารถในการทดแทนของกุ้งในธรรมชาติเป็นระยะเวลายาวนาน ทำให้ปริมาณการจับกุ้งจากแหล่งน้ำธรรมชาติมีแนวโน้มลดลงเรื่อย ๆ การเพาะเลี้ยงจึงเป็นทางออกในการเพิ่มผลผลิตทดแทนการจับจากแหล่งธรรมชาติ (กรมประมง, 2543)

ในช่วงเวลาที่ผ่านมา ผลผลิตกุ้งจากการเลี้ยง ปี 2538-2545 พบว่ากุ้งกุลาดำมีปริมาณผลผลิตมากกว่ากุ้งชนิดอื่น ๆ เนื่องจากเป็นที่นิยมของผู้บริโภคโดยทั่วไป ต่อมาเกิดปัญหาทางการผลิตและการตลาดกุ้งกุลาดำในระยะ 3 ปีที่ผ่านมา (2544-2546) จากปี 2545 ปริมาณผลผลิตกุ้งกุลาดำของไทยมี 260,574 ตัน จากปริมาณผลผลิตทั้งหมด 264,920 ตัน แต่ในปี 2546 ไทยสามารถผลิตกุ้งกุลาดำได้เพียง 194,909 ตัน จากปริมาณผลผลิตทั้งหมด 330,700 ตัน จะเห็นได้ว่าปริมาณผลผลิตกุ้งกุลาดำของไทยในปี 2546 ลดลงอย่างเห็นได้ชัดเจน ทำให้ผู้เลี้ยงเริ่มหันมาสนใจการเลี้ยงกุ้งขาวซึ่งเป็นกุ้งที่มีความสำคัญเชิงเศรษฐกิจ

ซึ่งในปัจจุบันจากการที่เกษตรกรหันมาเลี้ยงกุ้งขาวเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก ทำให้เกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้งขาวกำลังประสบกับปัญหาภาวะราคากุ้งขาวตกต่ำ เนื่องจากเกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้งขาวในปัจจุบันมีเป็นจำนวนมาก จึงทำให้ผลผลิตที่ออกมาแต่ละครั้งมีมากจนเกินความต้องการของตลาด ประกอบกับในปีนี้กุ้งขาวที่ออกมามีขนาดเล็กลงทำให้ไม่สามารถส่งออกไปต่างประเทศที่ต้องการกุ้งขาวคัดขนาดได้ จึงทำให้กุ้งขาวที่มีอยู่ในประเทศนั้นเกินความต้องการของผู้บริโภค

สำหรับจังหวัดสุพรรณบุรีนั้นเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีจำนวนเกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้งขาวมากเป็นอันดับ 3 ในพื้นที่ภาคกลาง ปี 2546 คือ 139 ราย และมีพื้นที่ในการเลี้ยงกุ้งขาวจำนวน 2,085 ไร่ ต่อมาเกษตรกรเริ่มเปลี่ยนมาเลี้ยงกุ้งขาวมากขึ้น โดยมีจำนวนเกษตรกร จำนวน 378 ราย บ่อเลี้ยงกุ้งขาวมีจำนวน 1,224 บ่อ มีพื้นที่ในการเลี้ยงกุ้งขาวจำนวน 4,314 ไร่ ในต้นปี 2548 พบว่ามีจำนวนเกษตรกรและพื้นที่ในการเลี้ยงกุ้งขาวเพิ่มเป็นสองเท่าจากปี 2546 จากการเพิ่มขึ้นของจำนวนเกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้งขาวในจังหวัดสุพรรณบุรีนั้นทำให้กุ้งขาวมีจำนวนปริมาณล้นตลาดเกินภาวะราคาคต่ำตามสภาวะที่เกิดขึ้นกับเกษตรกรรายย่อยอื่น ๆ

เนื่องจากเกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้งขาวในปัจจุบันมีเป็นจำนวนมาก จึงทำให้ผลผลิตที่ออกมาแต่ละครั้งมีมากจนเกินความต้องการของตลาด ประกอบกับในปีนี้กุ้งขาวที่ออกมามีขนาดเล็กลงทำให้ไม่สามารถส่งออกไปต่างประเทศที่ต้องการกุ้งขาวคัดขนาดได้ จึงทำให้กุ้งขาวที่มีอยู่ในประเทศนั้นมากเกินความต้องการของผู้บริโภค (โดยพิจารณาข้อมูลเปรียบเทียบราคากุ้งขาวระหว่างปี 2550 กับปี 2551 ได้จากตารางในหน้าถัดไป)

ถึงแม้ว่ารัฐบาลได้มีการแก้ไขปัญหาราคากุ้งขาวที่ตกต่ำ ด้วยการจัดทำนโยบายต่าง ๆ อาทิ การจัดทำนโยบายชงฟ้า การรับประกันราคากุ้งขาว การรับจำนำกุ้งขาว เป็นต้น โดยได้หารือร่วมกับห้างสรรพสินค้า ตลาดสดและหน่วยงานของทางราชการเพื่อจัดโครงการณรงค์เพิ่มการบริโภคกุ้งขาว ด้วยการรับจำนำกุ้งขาวและรับประกันราคากุ้งขาวจากเกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้งขาวเพื่อนำไปขายให้กับผู้บริโภคในราคาถูกลงแล้วก็ตาม แต่ก็ยังมีเสียงไม่พอใจในนโยบายของรัฐบาลจากเกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้งขาวและสมาคมผู้เลี้ยงกุ้งทั่วประเทศ 11 สมาคม เนื่องจากเกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้งขาวเห็นว่านโยบายต่าง ๆ ของรัฐบาลมุ่งแต่จะขายกุ้งขาวในราคาถูก เพื่อเป็นการเอาใจผู้บริโภค โดยไม่ได้ช่วยแก้ปัญหาให้แก่เกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้งขาวเท่าที่ควร นอกจากนี้นโยบายดังกล่าวยังไปช่วยเหลือเกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้งขาวรายใหญ่มากกว่าการช่วยเหลือเกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้งขาวรายย่อย ส่งผลให้เกษตรกรรายย่อยไม่ได้รับความเป็นธรรมจากนโยบายนี้

จากข้อมูลดังกล่าว ผู้ทำการวิจัยจึงได้เล็งเห็นถึงผลกระทบที่เกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้งขาวได้รับจากนโยบายของรัฐบาล จึงเป็นโอกาสอันดีที่จะศึกษาถึงผลกระทบจากนโยบายของรัฐบาลที่มีต่อเกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้งขาว

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลกระทบที่เกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้งขาวได้รับ อันเนื่องมาจากนโยบายของรัฐบาล
2. เพื่อศึกษาว่านโยบายของรัฐบาลสามารถช่วยเหลือเกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้งขาวได้จริงหรือไม่

3. สมมติฐานการวิจัย

1. นโยบายของรัฐบาลมุ่งให้ความช่วยเหลือผู้บริโภคมากกว่าเกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้งขาว
2. นโยบายของรัฐบาลไม่สามารถช่วยเหลือเกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้งขาวได้อย่างแท้จริง
3. เกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้งขาวที่ได้ประโยชน์จากนโยบายของรัฐบาลเป็นเกษตรกรรายใหญ่

4. ขอบเขตของโครงการวิจัย

ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรอิสระ : นโยบายของรัฐบาล

- ตัวแปรตาม : 1. ให้ความช่วยเหลือผู้บริโภคมากกว่าเกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้งขาว
 2. ไม่สามารถช่วยเหลือเกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้งขาวได้อย่างแท้จริง
 3. เกษตรกรรายใหญ่ได้รับประโยชน์จากนโยบายของรัฐบาล

ขอบเขตด้านประชากร เป็นกลุ่มตัวอย่างจากเกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้งขาวในจังหวัดสุพรรณบุรี

ขอบเขตด้านเนื้อหา เพื่อศึกษาถึงผลกระทบจากนโยบายของรัฐบาลที่มีต่อเกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้งขาวในจังหวัดสุพรรณบุรี ดังนั้นการศึกษาวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งศึกษาถึงผลกระทบจากนโยบายของรัฐบาลที่มีต่อเกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้งขาวในด้านการจัดงานธงฟ้า การรับจำนำกุ้งขาวจากเกษตรกรของรัฐบาล การประกันราคากุ้ง รวมถึงความช่วยเหลือที่รัฐบาลมีให้แก่เกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้งขาว และข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับการเลี้ยงกุ้งขาว ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การเลี้ยงมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน เหตุผลที่เลี้ยงกุ้งขาว ผลตอบแทนที่ได้รับ วิธีการจำหน่าย คำนวน ฯลฯ

ขอบเขตด้านเวลา ระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษาระหว่างวันที่ 15 ตุลาคม 2551 ถึงวันที่ 28 ธันวาคม 2552

5. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. นำผลที่ได้จากการศึกษาวิจัย มาเป็นข้อมูลเบื้องต้นให้กับเกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้งขาวและผู้ที่สนใจได้ค้นคว้ากับนโยบายของรัฐบาลและเข้าใจในสถานการณ์ที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน เพื่อประโยชน์ของเกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้งขาวเอง
2. ให้เศรษฐกิจของเกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้งขาวดีขึ้น ถ้าเกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้งขาวสามารถขายกุ้งขาวได้ในราคาที่ดีกว่าที่เป็นอยู่ และได้รับประโยชน์รวมทั้งความช่วยเหลือจากนโยบายร่งฟ้าของรัฐบาลอย่างแท้จริง
3. กระตุ้นให้รัฐบาลได้ให้ความสำคัญกับเกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้งขาวทั้งรายย่อยและรายใหญ่ อย่างทัดเทียมกัน
4. นำไปเป็นแนวทางในการพัฒนากระบวนการผลิต ช่องทางการในการจัดจำหน่ายที่ดีขึ้นของเกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้งขาว

6. นิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการ

1. **ร่งฟ้า** หมายถึง สัญลักษณ์ที่ติดประดับไว้ในสถานที่จำหน่ายสินค้าอุปโภคบริโภค และร้านอาหารสำเร็จรูปในราคายุติธรรมให้กับประชาชน อันจะเป็นการคุ้มครองผู้บริโภคจากการถูกเอาเปรียบด้านราคาสินค้าที่มีราคาสูงขึ้น
2. **นโยบายร่งฟ้า** หมายถึง โครงการที่จะช่วยตรึงราคาสินค้าอุปโภคบริโภคและอาหารสำเร็จรูป ด้วยความร่วมมือจากห้างสรรพสินค้า ร้านค้าและร้านอาหาร หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องพื้นที่ที่จะจัดทำโครงการร่งฟ้าราคาประหยัด คือ พื้นที่ ดังต่อไปนี้
 - ในเขตกรุงเทพมหานคร
 - ส่วนภูมิภาค คือ ใน 75 จังหวัด โดยมีสำนักงานการค้าภายในจังหวัดรับผิดชอบ
3. **การรับจ่านำ** หมายถึง การที่รับจ่านำสิ่งของ , ถ้าเป็นของเทศบาลหรือกรุงเทพมหานคร เรียกว่า สถานธนาอนุบาล , ถ้าเป็นของกรมประชาสัมพันธ์ เรียกว่า สถานธนาอนุเคราะห์; (กฎ) สถานที่รับจ่านำซึ่งประกอบกรรับจ่านำสิ่งของเป็นประกันหนี้เงินกู้เป็นปกติธุระแต่ละรายมีจำนวนเงินไม่เกิน 100,000 บาท และหมายรวมตลอดถึงการรับหรือซื้อสิ่งของโดยจ่ายเงินให้สำหรับสิ่งของนั้นเป็นปกติธุระ แต่ละรายมีจำนวนเงินไม่เกิน 100,000 บาท โดยมีข้อตกลงหรือเข้าใจกันโดยตรงหรือโดยปริยายว่าจะได้ไถ่คืนในภายหลังด้วย ซึ่งในการรับจ่านำตามความหมายในงานวิจัยนี้ หมายถึง การรับจ่านำกุ้งขาวจากนโยบายร่งฟ้าของรัฐบาลที่เข้ามาประกันราคากุ้งขาวของเกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้งขาวในจังหวัดสุพรรณบุรี
4. **เกษตรกร** หมายถึง ผู้ที่ทำการเกษตรทั้งหมดไม่ว่าจะเป็นชาวนา ชาวไร่ ชาวนสวน ชาวประมง ป่าไม้ หรือเลี้ยงสัตว์ ส่วนกลสิกร หมายถึง ผู้ที่ทำการปลูกพืชเพียงอย่างเดียว ซึ่งจะไม่

รวมถึงการเลี้ยงสัตว์ การทำประมง และการทำป่าไม้ เช่น ชาวไร่ ชาวนา ชาวสวน เป็นต้น สำหรับในงานวิจัยนี้หมายถึง เกษตรกร คือ เกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้งขาวในจังหวัดสุพรรณบุรี

5. กุ้ง หมายถึง ชื่อสัตว์น้ำไม่มีกระดูกสันหลังในชั้น Crustacea อันดับ Decapoda มีหลายวงศ์ หายใจด้วยเหงือก ลำตัวยาวแบนหรือกลม แบ่งเป็นปล้องๆ เปลือกที่หุ้มท่อนหัวและอกคลุมมาถึงอกปล้องที่ 8 ส่วนใหญ่กรีมีลักษณะแบนข้าง ก้ามและขาอยู่ที่ส่วนหัวและอกมี ๑๐ ขา มีทั้งในน้ำจืดและน้ำเค็ม มีหลายชนิด เช่น กุ้งก้ามกราม กุ้งก้ามเกลี้ยง กุ้งตะกาด กุ้งตะเข็บ กุ้งนาง กุ้งฝอย กุ้งหลวง กุ้งหัวแข็ง กุ้งหัวโขน กุ้งขาว กุ้งกุลาดำ เป็นต้น

6. กุ้งขาว (*Litopenaeus vannamei*) หมายถึง มีลำตัวขาวใส ขามีสีขาว หางสีแดง โดยเฉพาะบริเวณปลายหางจะมีสีแดงเข้ม กรีจะมีแนวตรงปลายงุ้มลงเล็กน้อย เมื่อโตขึ้นพินกรีด้านบนจะมี 8 พิน และด้านล่าง 2 พิน ความยาวของกรีจะยาวกว่าลูกตาไม่มาก ที่สังเกตเห็นเด่นชัดที่สุดคือลำไส้ของกุ้งชนิดนี้จะโตเห็นได้ชัด และตัวเมียจะใหญ่กว่าตัวผู้